

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

In twee korte bijdragen gaat *Hans Hillen*, voormalig minister van Defensie en Eerste en Tweede Kamerlid voor het CDA, in op vragen en uitdagingen waar de politiek, en specifiek de christendemocratische, in deze tijd van leiderschapswissel voor staat. ‘De politiek moet op zoek gaan naar de burger, in plaats van vooral bezig te zijn met zichzelf.’

Rem op het idealisme

Het gebeurde zo'n 25 jaar geleden in de boezem van het CDA. We waren weer eens op de hei: de fractietop van de Eerste en de Tweede Kamer en het dagelijks bestuur van de partij, denkend en pratend over de koers van de partij in de na-Lubbers-jaren. Een onderzoeksbureau had een beeld gemaakt van de kiezerskaart van Nederland. We zaten in de oppositie en dat vond, behalve wij, iedereen prachtig. Het CDA na een eeuw eindelijk kleingekregen! Politici, journalisten, ambtenaren en kiezers dansten lyrisch, soms extra stampend, op wat voorlopig als ons graf werd beschouwd.

Achteraf was de revolutie veel fundamenteeler dan wat Haagse partijpolitieke kinnesinde. De uitslag van 1994 (CDA -20, PvdA -12) was vooral een forse schok, maar passend in de al langer gaande ontzuiling. Het succesvolle premierschap van Ruud Lubbers had het onderliggende maatschappelijke proces van verandering hoogstens gecamoufleerd, maar niet opgehouden. De volgende schok zou na Paars komen (PvdA -22, VVD -14), de derde na de kabinetten-Balkenende (CDA -20), en de vierde na Rutte II (PvdA -29).

Hardwerkende regeringspartijen werden telkens afgeserveerd als hopeloze stumpers. Wat gebeurde hier?

Ruim honderd jaar lang hadden de maatschappelijke organisaties de agenda aan de politiek gedicteerd, maar inmiddels moest de politiek het steeds meer zelf gaan doen. Den Haag was niet langer alleen het sluitstuk van het maatschappelijke debat, maar was tevens de eerste aanjager geworden. Bijna niemand realiseerde zich wat dit eigenlijk betekende. Terwijl de samenleving steeds sneller veranderde, voortgestuwd door welvaart en technologische innovatie, verdampte het maatschappelijke tegenspel. De politiek bevlogen en schoven naar voren en polariseerden allengs het publieke debat. Sturen op de praktische gematigdheid van de onvermijdelijke compromissen kreeg het stempel ‘onduidelijk, kleurloos en slap’. De politiek ging zichzelf en de maakbaarheid van de samenleving overschatten. Dat schuurde aan het maatschappelijke draagvlak, en daarmee kwam de kiezer steeds verder op afstand te staan, hoezeer er ook gedemocratiseerd werd.

Impasse

Op dat weekend van het CDA werd voor mij het beeld ineens helder. Het bureau Motivaction had een nieuwe onderzoeksmethode. Het bracht de dagelijkse omgeving en daarmee een profiel van de kiezer in beeld. Boodschappen, krant, televisieprogramma's, opleiding, baan, vakantie. De kiezer kreeg kleur op de wangen. Het beeld van de doorsnee CDA-kiezer was enigszins voorspelbaar: huisje-boompje-beestje, tikje conservatief, werk, vereniging en de Gamma. Toen kwam het. 'Die kiezers wil ik helemaal niet', zei een van de aanwezigen. 'Ik zoek bevlogene mensen!' Verbazing, maar ook instemmend gemompel. Wat later 'de kloof' zou worden genoemd, was die middag ineens zichtbaar, alleen dan van de andere kant: de politieke voorhoede wilde los van de achterban! De gewone man of vrouw, werkend, opvoedend, zorgend en bezorgd, was niet bevlogene genoeg, dus eigenlijk niet goed genoeg voor de idealistische voorhoede. Welk een impasse! Een krimpende groep mensen gaf nog vertrouwen aan het CDA, maar in de top was er juist voor die groep geen waardering. Uiterst tevreden met het eigen verantwoordelijkheidsgevoel voor de macro-

ontwikkelingen was er te weinig oog voor de dagelijkse zorgen in de microwereld – een virus dat zich overigens overal in de westerse wereld heeft verspreid.

De door alle omstandigheden kansloze oppositie van het CDA tegen Paars viel mij elke dag niet mee, maar juist dat moment, daar op de heide, zou ik nooit vergeten. We waren veel verder van huis. Het brede draagvlak, gebaseerd op onvermijdelijke compromissen, was hard bezig zijn prestige te verliezen. Sterker nog, het stond het ideaal van een kleine voorhoede in de weg. De verzuiling was een soort sociaal contract dat

'Die kiezers wil ik helemaal niet', zei een van de aanwezigen

was uitgediend, en er was geen nieuw verbond voor in de plaats gekomen. In Nederland is er niet te weinig democratie; er is te weinig draagvlak. De politiek moet op zoek gaan naar de burger, in plaats van vooral bezig te zijn met zichzelf. Het vergelijk tussen politiek en maatschappij moet weer prestige krijgen als verstandige relativisering van vaak niet te stuiten idealisme.

Meer van het goede

Met Pieter Heerma als voorzitter van de fractie van het CDA in de Tweede Kamer heeft de fractie gekozen voor continuïteit. Heerma en Buma stammen beiden uit Friesland. Dat op zich is al een indicatie van kalme vastberadenheid. Karakters die niet gauw van hun stuk zijn te brengen. Maar dat is het niet alleen. Het dagelijks leven in die mooie provincie weerspiegelt veel elementen van het gedachtegoed van het CDA. Ik noem betrokkenheid op, en zorg voor elkaar. Hechte familie- en vriendenverbanden. Niet

gemakkelijk te beïnvloeden, bescheiden mensen op wie je aan kunt. Buma en Heerma passen naadloos in dat beeld. Beiden stellen niet hun eigen belang voorop, maar waren en zijn bereid hun diensten te leveren, ook als het buiten minder mooi weer is. Met Heerma na Buma krijgt het CDA meer van het goede.

De belangrijkste verdienste van Sybrand Buma is dat hij weer een begin van saamhorigheid heeft gebracht als basis van een nieuw CDA. De voortrommelende interne ellende had